

Inkluzivan razred

„Ako ne mogu učiti na način na koji mi poučavamo,
poučavajmo ih na način na koji oni uče.“

Ole Ivar Lovass

Rovinj, rujan 2023.

Sadržaj

Teškoće u učenju	2
Diskalkulija	2
Disgrafija	3
Disleksija	4
Autizam.....	4
ADHD Poremećaj pažnje i hiperaktivnosti.....	5
Poremećaji ometajućeg ponašanja	6
Opozicijski prkosni poremećaj	6
Poremećaj ponašanja.....	6
Literatura	7

Teškoće u učenju

Kada djeca imaju teškoće u učenju koje prolaze nezapaženo i s kojima se ne postupa na pravi način, to često dovodi do obrasca neuspjeha, razočaranja, smanjene motivacije, ugroženog samopoštovanja i kasnijeg razvoja sekundarnih emocionalnih i anksioznih problema.

Različite okolnosti mogu biti pokazatelj da bi dijete moglo imati problema u učenju:

- niska akademska uspješnost
- teškoće u određenom području učenja
- gubitak entuzijazma za učenje
- izbjegavanje pohađanja škole
- manifestacija izazova u ponašanju ili međuljudskih odnosa



Savjeti za učitelje

- dati pozitivnu povratnu informaciju
- biti strpljiv i pokazati razumijevanje za izazove s kojima se susreće učenik i za napredak koji postiže
- uključiti roditelje u proces, pružiti im izvore učenja i strategije koje mogu koristiti kući s učenikom kako bi poboljšali proces učenja
- pratiti učenikov napredak i prema potrebi prilagođavati metode poučavanja

Diskalkulija

Diskalkulija je skup specifičnih teškoća u učenju matematike/aritmetike i u obavljanju matematičkih/aritmetičkih zadataka¹.

Dijete s diskalkulijom također može pokazivati izazove u:

- razumijevanju matematičkih simbola
- pamćenju i slaganju brojeva
- određivanju vremena ili nailaženje na teškoće prilikom brojanja
- razumijevanju pojmova kao što su mjesna vrijednost, količina, brojevnice linije i pozitivne/negativne vrijednosti
- razumijevanju i rješavanju tekstualnih problema
- zadacima koji uključuju raspolaganje novcem – određivanje ostatka i sl.



Savjeti za učitelje

- koristiti prste kao alate
- uključiti dijagrame za ilustraciju matematičkih pojmova

¹ <http://hud.hr/diskalkulija/>

- koristiti milimetarskog papira radi jasnoće
- koristiti manipulativne predmete ili čvrsta tijela za praktično učenje
- stvoriti vizualne prikaze za probleme s riječima
- ponavljanje i vježbanje su ključni
- primjeri primjena iz svakodnevnog života
- koristiti obrazovne aplikacije i softver dizajniran za učenike s diskalkulijom
- multisenzorni pristup (vizualna pomagala, taktilni materijali i slušne upute)
- olovke u boji za razlikovanje problema (npr. parni i neparni brojevi)

Disgrafija

Disgrafija su teškoće u pisanju koje se mogu odnositi na probleme s rukopisom ili izražavanjem ideja u pisanom obliku (L. Cooley, 2017).

Dijete s disgrafijom može pokazivati izazove u:

- čitljivom pisanju
- miješaju tiskanih i pisanih slova, velikih i malih slova, veličine i oblika slova
- nedovršenim riječima ili slovima, izostavljanju riječi
- nepravilnom razmaku između riječi ili slova
- vizualiziranju oblika slova
- sporom prepisivanju ili pisanju
- koordinaciji istovremenog pisanja i razmišljanja

Aktivnosti: slovna umjetnost, šav za prijeci po slovu, skok u prostor rečenica, otisak (jastučić za tintu) prsta na mjestu gdje je razmak između riječi/rečenica, milimetarski papir i sl.



Savjeti za učitelje

- učiti pisanje na tipkovnici u zamjenu za pisanje rukom
- koristiti senzorne aktivnosti u nastavu
- koristiti usmeno ispitivanje
- dopustiti snimanje nastavnih jedinica
- omogućiti korištenje taktilnog papira s izdignutim crtama, grafički papir, papir sa širokim linijama
- koristiti držač za olovke
- upoznati učenike s digitalnim alatima koji pretvraju govor u tekst
- omogućiti više vremena za rješavanje zadatka ili pisanje provjera
- koristiti aktivnosti koje poboljšavaju finu motoriku
- omogućiti alternativu pisanim zadaćama, npr. video ili audio snimanje
- grafički organizatori mogu pomoći učeniku planirati i organizirati misli prije pisanja

Disleksija

Disleksija je specifičan poremećaj u učenju koji utječe na čitanje i vještine povezivanja osnovnih jezičnih procesa. Može utjecati na tečnost čitanja, dekodiranje, razumijevanje, prisjećanje, pisanje i slovkanje.

Dijete s disleksijom može pokazivati izazove u:

- redoslijedu slova
- velikoj razlici između razumijevanja pročitano i slušanog teksta
- slovkanju, pisanju i matematičkim zadacima
- prisjećanju poznatih riječi
- različitim aspektima pisanog jezika

Savjeti za učitelja

- stvoriti mirno okruženje za čitanje i odgovaranje na pitanja razumijevanja pročitano
- rastaviti rečenicu na manje dijelove
- birati knjige s većim fontom i većim razmakom između linija
- koristiti audio knjige
- pripremiti učeniku bilješke
- korištenje tehnologije, npr. omogućiti korištenje prijenosnog računala za pisanje eseja
- izbjegavati zadatke sricanja u predmetima gdje to nije nužno
- omogućiti različite oblike izvješća knjiga
- uključiti senzoričke aktivnosti
- staviti naglasak i usmjeriti učenike na logičko razmišljanje, više nego na pamćenje
- omogućiti korištenje ravnala ili sličnih pomagala za pratiti linije teksta
- koristiti različite boje kod naglašavanja važnih/različitih pojmova
- koristiti grafički organizator

Autizam

Autizam – klinički poznat kao poremećaj iz spektra autizma – najčešće se definira kao neurorazvojno stanje koje karakteriziraju teškoće u socijalnoj komunikaciji, odnosno interakciji te ograničeni i ponavljajući obrasci ponašanja, interesa i aktivnosti (Nacionalni okvir za probir i dijagnostiku PSA, 2015).

Aktivnosti koje mogu biti korisne za djecu u spektru:

- nije potrebna verbalna komunikacija
- prirodno izražavanje ideja i emocija zbog jakih vizualnih tendencija
- izazovi u razumijevanju tuđih perspektiva



- uključenost vršnjaka omogućuje vizualnu perspektivu i potiče prihvaćanje
- veća osjetljivost na teksture, zvukove i mirise
- istraživanje umjetnosti služi kao oslobađanje od stresa

Aktivnosti: senzorna igra, vizualni raspored, društvene priče, puzzle, aplikacije za komunikaciju, šetnje prirodom, umjetničke i obrtničke djelatnosti, muzika i pokret, igra uloga, kuhanje ili pečenje, zidanje s kockama, igre mirisa, kartice s emocijama, *mindful* disanje, *fidget* igre (vrckave igre, *spinner*, *pop it*, *puž* i sl.), muzičke stolice, instrumenti za ritam (šuškalice, bubnjevi i sl.), tehnike prizemljavanja, zona za opuštanje, aktivnosti s životinjama.

NAPOMENA: Svako je dijete jedinstveno, stoga je najvažnije uzeti u obzir individualne sklonosti osjetljivosti i sposobnosti prilikom biranja aktivnosti.

Savjeti za učitelje

- izbjegavati senzorno preopterećenje (ne previše boja i predmeta u učionici, ograničiti buku)
- izbjegavati *multitasking*
- koristiti vizualne alate
- biti predvidljivi; imaju koristi od rutina - rutina u učionici
- koristiti multisenzorno učenje (vizualne, slušne i upute za kretanje)
- omogućiti izbore (npr. biranje između više aktivnosti)

ADHD Poremećaj pažnje i hiperaktivnosti

Kod ADHD-a treba poticati učitelje i roditelje da pozitivno potkrepljuju poželjna ponašanja djeteta i dodjeljuju primjerene posljedice neprimjerenim ponašanjima. Učenici s ADHD-om napreduju u okolini koju karakterizira strukturiranost, rutina i jasno definirana očekivanja.

Savjeti za učitelje

- postaviti i držati se jasnog rasporeda i rutine
- provjeriti jesu li učenici razumjeli upute
- prikazati upute na ploči i podijeliti upute na više koraka
- omogućiti preferencije i dogovore kod rasporeda sjedenja
- omogućiti nadzor po potrebi (treću osobu koja nadgleda učenika npr. stručni suradnik)
- modelirati mirno ponašanje
- omogućiti korištenje sredstva kao što su antistresna lopta, Rubikova kocka, posudu za pijesak, odskočnu traku za ispod stolice, jastuk za stolicu i sl.
- koristiti listu procjene za samo-kontrolu ponašanja
- omogućiti podršku u organiziranju (planiranju) zadaće/obaveza

Poremećaji ometajućeg ponašanja

Opozicijski prkosni poremećaj

Kod opozicijskog prkosnog poremećaja djeca:

- pokazuju učestalo ljutnju, prkos, neposlušnost, dosadu
- često raspravljaju s odraslima i opiru se pravilima
- imaju manjak samopouzdanja
- imaju nisku toleranciju na frustraciju
- najčešće krive druge za ono što im se dešava

Poremećaj ponašanja

Kod poremećaja ponašanja djeca:

- često prkose uputama i pravilima roditelja i autoriteta
- su sklona rizičnim ponašanjima (alkohol, cigarete)
- pokazuju manjak empatije prema drugima
- pokazuju agresivnost prema životinjama i pojedincima (razni oblici nasilja i zlostavljanja)
- često sudjeluju u fizičkim sukobima, nerijetko ih i pokreću
- su sklona laganju i kriminalnim ponašanjima
- su sklona bježanju od kuće



Savjeti za učitelje

- ostvariti pozitivan odnos
- omogućiti prostor za smirivanje (opuštanje)
- postaviti jasna očekivanja i granice
- koristiti pozitivna potkrepljenja
- upoznati učenike s novinarstvom kao alternativu za iskazivanje emocija i razmišljanja
- upoznati učenike s „mindfulness“ aktivnostima
- podučiti učenike kako se nositi s ljutnjom
- učiti učenike samo-kontroli
- koristiti metode opuštanja i art terapije
- modelirati poželjno ponašanje

Literatura

Myles L. Cooley (2017). *Djeca s teškoćama u učenju i mentalnim smetnjama u redovitoj nastavi. Kako ih prepoznati, razumjeti i pomoći im da postignu uspjeh u školi*. Naklada Kosinj, Zagreb.

Tečaj: We Are All Special: Inclusion and Support for Students with Special Needs In and Out of the Classroom. Europass Teacher Academy, Barcelona, rujan 2023.

<http://hud.hr/diskalkulija/>

<https://www.autizam-suzah.hr/autizam/>

Pripremila: Marina Ružić, školski pedagog



Erasmus+